

Мижу се делови Тетралогије у овим нашим предавашцима као по концу. Безмalo се добија утисак да је и Вагнер, једнога дана, дохватио прави крај маупчета, и одметао своју огромну четвороделну музичку драму практично, на задовољство своје, без икада и замршења. Да не би никог добио тај погрешни утисак, потсетићемо на већ поменути процес Вагнерова рада. После другог дела, Валкире, прекид у раду је био дуг, врло дуг, и мучан. У тај прекид су ушли филозофске грзанице нагнерове, ^{који} тим увази тешка питања о смислу живота и смрти борца и хероја; па су ушли у тај прекид велике промене у личном животу Вагнерову; па равне духа са теком маленим и слабачким — у Вагнера је само глава билакрупна, и зато му вељда и доносила силне главоболје и жицана умарава после компоновања; па је било све великих и великих тешкоћа око израде партитура, уколико се музички мотиви за драму више и више иношали, и забирна, партитурска љихова обрада постала све сложенија. Знате ли колико је мотива изашао у себи, и ишчупао из себе Вагнер за своју Тетралогију? Часедесе.. То је страховита бројма, ако не зада боравимо да је Вагнер стварио још чин других драма, и ако узмемо на ум да музички чотија није једно трапезално од седам, десет или петнаест чотија, него једно живо музичко срце, које пулсира, жели, хоће, има своје биће и потребе и законе, и не да се савладати као формално средство. Закута и умре мотив, ако га композитор не успе унети и причврстити органско у једну музичку целину; не умедине му спремити радости живота и неваље, створити око њега склад који је срцу храна и ритам, опстанаку — Чистоје грамофонске плаче које приказују редом све појединачне мозизе из Тетралогије. Чокда ће једнога приликом и — зама бити отсвиран бар један део тих мотива, чујете тада како, и од чега ћини једно велико музичко дело. Мотиви се праћају и говоре као лича. Оркестарска обрада једног малог мотива, то је скок у свет; то стане пред вас као биће с душом, иако се прекине тек што је забрујало.

Трећи део Тетралогије, о којем ће вечерас бити речи, знамо већ да носи име Зигфрид. Вагнер је 1851-е почeo радити текст и музику. Па је музика запела, и заправо ју је Вагнер ^{узвео} уобличавати тек 1856-е, када је њему било 43 године. Опет прекид. Музика ће лежати у хартијама 11 година, а мотиви и складови мучиће главу Вагнерову 11 година.

чудни су били мотиви идеолошки. Од два главна јунака драме, Зигфрид је биле које хути по шуми, дивац и пуст, не зна ни ко је, ни чији је; а Бринхилда спава у клети. Главни драмски заплет задатак да Зигфрид слутњом тражи и после подвига нађе и пробуди жену, Бринхилду, тај идеолошки проблем: нади и пробудити себи жену као услов живота и рада, тај је проблем Вагнер дugo превртао и осложавао, упраз га доживљавао. Јер је то био и његов лични животни проблем. Час је поводом тога једном пријатељу: "...човек дотле није оно што може, и што треба да буде, док-дакле не пробуди жену." Вагнеру, већ добро одмакну у годинама, било је суђено да напоредо са својим млађаним Зигфридом тражи и буди жену.

Вагнер се био оженио још сасвим млад човек. Кина Вагнер је била добра жена, али се онда није слутило ко ће бити капелмајстер Рихард Вагнер, и назав му лавовски сарадник и сапатник треба у лицу жене. Касније, Вагнер ће проћи кроз једну необично страстну љубав према твојој жене. Због брака на обадве стране, љубавници се прогореше и растане. Период тога малог и страшног бола била је музичка драма Тристан и Изолда, сва од затре страсти и љубавног сагоревања, таквог, дај гој музички свеједнако бунти огњи и цвиле пео чонечјег срца које и мртви још осећа. Сви знајмо шта нас стаје вече Тристана и Изолде у опери. Најзад, кад је Вагнер минуо и 50-у годину, напао је, наравно не без потреса, очи која ће бити чуvenа Козима Вагнер; ушају највећи доживљај свога приватног живота у тесну и духовну љубав толику, да се може рећи да су се Вагнер и Козима узјамно из сма пробудили. Венчали се, две силне интелигенције и енергије, као у олуји; окусили и испили пуну срећу; и онда се отиснули у рад, у рад највећих сразмера, у жртве и одрицања, у циновска истрајавања, и у право сагоревање, остварујући оно што ће остати у наслеђе човечанству, и оној најопранијој лепоти којој служи све човечанство.

Козима је 1869-е родила Вагнеру сина. Срећни 56-огодишњи отац је у детету поздравио свога сина, али и свој идеал и задатак, младога Зигфрида. Пријатељу једном писао је: "...онога дана кад ми се, пресрећноме, родио леп синчић, завршио сам композицију Зигфрида, пошто је 11 година чекала на довођење." Довођио је композицију, али не партитуру. Рад је кrvава работа, и човек се само вараша да се ради и довршава са радостима живота. Партитуру је довођио Вагнер тек 1871-е, Фауст, од зачетка је чија партитура рачунајући, прогутала 20 година Вагнерова живота. Попувао

22

је Вагнер партитуру и појачавао седам крај сина, уз смове о младости и будућности дечка кога је и хрстио именом свога великог јунака. У загради нека је речено: да је мали Зигфрид тако сарађивао несвесно, навеликом Зигфриду, али није у животу постао велики Зигфрид. Гениј се не преноси. Година 1871-а била је и из другог разлога година поноса Вагнерова, јер је била година поноса националног, после победе Немаца над Французвима и после проглашења уједињеног немачког царства. Све је то ушло у музичко оставарење јунака Вагнерова, који је имао бити, и јесте то, расни, пунокрни, идеални, распевани херој свемогућне младости, који ће се Германа и цео свет знати, војети и тражити. За време светског рата, када је у Паризу проскрибованда била сва немачка уметност, Паризјани се захеледи Зигфрида, и Зигфрид Вагнеров је отворио врате париске опере, и напунио куку људма и одушевљењем.

Зигфрид важи као најлепши део Тетралогије. Свакако зато што је најчовечнији, и што је сва песма веселе и храбре младости и победе. Три чина су као један чин. Од краја до краја, недар и тако као пролеће, Зигфрид испуњава драму и личношћу својом и певаје својим. Све остало и сви остали сведени су, и потиснути. Мали број лица је у драми и на сцени; три баса су ту да што боље одбија од њих, и кличе, млади Зигфридов тенор, раскошни ритам јунака који не зна штаје страх, и не може да научи шта је страх. Зигфрид је слободан као шума у којој се родио и растао. Он дуго не зна, и тек ће пољко наскупити да слобода његова иде до трагичних граници. Никада никога свога нема тај млади Патуљак-новач, Нибелунг Миме, који га је однеговао, инстинктивно није Зигфриду ни драг чији свој. Отац Зигфрида, Зигмунд, пао је у двобоју тек што са дете зачело у Зиглинди. Зигмунда је морала да беки, живела у шуми, у шуми родила Ерина, и у породију умрла. На издисају, она је и дете своје, и комаде преломљеног мача, и сву твјну и предање о детету, будућем јунаку који не сматри — који ће ослободити и вратити на дно Рајне благо — све је то Зиглинда поверила ономе ко се крај ће случајно нашао, Нибелунгу Мимеу, мрачном дужу подземних становиша нибелунских.

Као сви хероји, и Зигфрид се родио на месту, и у околностима које значе заплет, и које би биле похваста тачка за успон ка слави, уједно и ка личној трагедији. Недалеко налази се пећина, пећина зависти како је песма зове, у којој је скришено благо, и оно које, гоњени завишку и властољубљем, блуде и стражаре у страху и готовости на свако зло, сви они који

се дуне и љубави одрекли, и злату у службу стади. у пејини лежи целим својим телом на благу, у андају претворени чин Фајнер, онај који је ранјен, за зидарске радове измамио Вотану и благо и — прстен, и онда још убио рођеног брата, како би дам остало поседник и господар. Ако пејине се пуша старенина Ниделунга, Алберих, онај који душу даје за благе и моје, или од кога је опет Вотан, поставим на зло своје у зло друштво, на превару узео и богатство и прстен моји над целим светом. Но је трећи. Он, странџаш, направио је овај рачун: мучиће се даље и даље да састави оне проклете дехове мача; мач не дати Зигфриду; Зигфрид ће убити Фајнера и отети благо; нико ће онда Зигфрида успавати трака и замнати и тако доћи до мојих и богатства, и уједно изиграти омрзнутог Албериха. Јавља се у пуми и око пејине и Вотан. Али не вине као поносити врховни бог, него као безземни путник с набијеним шлемом на изгубљено око и са убојним копљем као с паликом поштапалицом. Додуше, још загрми над Вотан тим копљем удари о земљу, или јуначки разигнути бог хода сад углажен говеј бригама за друге, и говен одговорностима засве омо што је проузрођовао и скривио, на себи, на Бранхилди, на Зигфриду коме је усмртио оца, и на целом свету старих богова, који дошло је време, треба да се дивни род човечанских бика. Безброжна брига и дилема имдају некада силног и смелог Вотана. Ако се Бранхилда пробуди, биће то само зато да дивна бесмртна залихира постане смртна жена, и уђе у судбину људску; ако Зигфрид победи, и смири — свет, то ће значити сумрак богољубају Вотану. Он Вотан, то зна, па и маки, као скаки добар јунак, он хоче своју смрт кад већ до одлучног часа — или да му је да се све то још мало одужи. Кејутим, Зигфрид иде, младост буја, иду са Зигфридом извесност и кратак пут на цршу, иде енергија и право младости, нов свет на старијим гресима потрајалих господара света.

Вагнер је био и велики песник и велики психолог, и велики глумац, кад је замислио, и док је остваривао свога Зигфрида, остваривао га ликом, покретом, песном. Зигфрид је светао и широк као зора. Он је пантан као дете. Он је интелигентан непосредношћу била које природу зна и воли као мајку. Кому је све запимање, он проникњиве пита и проба, он расте на очиглед, он без предомишљања све сме, он је пун доскочица и испа живота је њега младост. Не слутећи пророчтво, он — уз налу и песму састави и разбреће небојаша пред човечанским делове мача — са њимом, сковој себи оружје којим ће склонити са

спета два чудовишка без срца и љубави, Фафнера и Мимеа. Он има напис да разговара с птицама; прави фрулицу, и покушава да кроз ју царкуће, уверен да ће се одмах десити што он хоће. Чујете ту дразесну музичку сцену, у другом чину опере, који ће вам бити отсвирац. И збива, дођи ће до споразумевања с птичицом. Додуше не кроз фрулицу, него над јунака пошкрапи крај аждаје коју ће убити. Дођи ће тада Зигфриду мој разумевања гласова свих животиња; и мой читања скривених људских мисли. Чујете гротескну музичку сцену између Зигфрида и Мимеа, кад се и иначе кукавички Миме запрепашчује, премирије од страха пред враголански извођеним Зигфридома досеткама којима отираша Мимеу незавалство љегово, тобоже дубоко скрићено и сачко њему познато. Даље, запредно је Вагнер извео, психологни и музички, процес сазнања Зигфридова да је сам; прво тешко осећање људске самоће, горке самоће онога који нема ни оца ни мајке, ни брата ни сестре. И кроз то осећање, маглобито буђење љубавне чекње за створом близином створом који би вољео Зигфрида и кога би Зигфрид вољео; дакле први мутни магон тражења жене и буђења жене, пред заграј јој који ће затрено везати ће судбине, среће, па и љубави. Кад је Зигфрид, у тренем чину, пао у тај заграј, са Бринхилдом, односно кад је Вагнер завршио партитуру трећег чина, писао је пријатељу:

„Треба сад то да чујем пробуђење Бринхилд (најлепши што сам створио) ...
Овиме
Телуко је снаге и ласкитеставио у музiku која прати и изражава пробуђење јенино и улазак њен у човеков живот, да је сусрет Зигфрида и Бринхилде, збива мистична тајна љубави, и љубавне, у људском роду.

Зигфридова глас је, рекосмо већ, тенор; најзвучнији и најтоплији тенор који је Вагнер могао јамишлiti и певачем обрадити. Свак и млад, увен у ритму корачнице, пун крикова енергије и одлучности, пун стакатираних делова који звуче као декларација права младости. И затим, пун сетних и мејских дрхтаја — чујете их — кад срцем Зигфридома овлађају слутње самоће; слутње о људским судбинама, које морају бити љалостне, јер то мајке умиру у часу кад детству живот дају; и нарочито слутње о думи и љубави, које младога дивљана Зигфрида воде пред прво метафизично питање: „да ли људи не умиру са душа својих?“

Други чин Зигфрида смо изабрали за скраћење —
— што у њему имате све гласовне богатство: три баса, два тенора, и дивни сопран птичице, која ће постати пријатељ Зигфрида и водити га до места ватре и Бринхилдиног склоништа. У том чину имате целиог Зигфрида, и идејничног

25

младића и хероја, и онога који прави фриџицу и затркава се с ~~Мимеом~~ и онога који ће савладати немам и поћи да подели кратак мегдан и са непознатим ~~старим~~ старим путником, багом Ватаном чија крв тече у ~~сјени~~ Зигфридом жилама Велзунга. У том другом чину ~~ненадно~~ сазревају догађаји за прелаз у трећи чин. Као сок у зрелом плоду, слиће се најзад све у један велики и нов љубавни осећај као живот. Зигфрид и Бринхилда сливају се такође у једно биће, у једну сочну зрелину, у спој божанског и човечанског, из чега једино и израста херојство или воља да се изврши велико дело светског значаја, и ~~и~~ воља да се за то и умре. Ватан ће додуше ~~бути~~ за тренутак пред Зигфрида, да одложи прилазак његов Бринхилди, ~~али~~ Зигфрид ће Ватаново копље пребити ~~сним~~ снимачем који је некада Ватан преbio својим нопњем. ~~Бобећем~~, Ватан ~~изда~~ и радосно давикује својј крви Велзунгу Зигфриду: "Ступај напред, ја те више не могу задржати!"

24 велику завршну сцену, у заграј двоје младих, и у музику тога заграја, унео је Вагнер и свој заграј са женом, и обновљеним својим животом кроз ту жену. Козима Вагнера и Козиме лебди над љубављу Зигфрида и ~~Бринхилде~~. ~~Оде~~ ~~је~~ љубав значи ~~рад~~ и ~~хртву~~, и ~~плаче~~ ~~животом~~ и ~~миром~~ за остварење задатка. Вагнеров музички гениј, и Козимик гениј карактера и вере, упоредо су законани у делу Вагнерову. Елизу 90 година је било удовини Вагнеровој, а јој је, са овим ордоским носом оца јој, франца Листа, и са очима опет Листовим, којесу биле прве ватре — јој је слушала и чувала Бајројт, славу Вагнерову и божанство музике, као неки антио у прилини, а ~~и~~ је требало ~~нај~~ као ~~багер~~ ~~рајске~~ благу. У Козими Вагнер, једар ~~бар~~ ~~живела~~ је жена мојом се само за добру и пораст свој могао оженити гениј. ~~зато је~~ ~~Зигфрид~~ тако велики, тако врео, тако човечан, тако непобедан и један

~~се~~ ~~јупон~~, и

Иван Симон